

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
Факультет суспільних наук
Кафедра соціології та соціальної роботи**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо забезпечення самостійної роботи студентів
з дисципліни «Соціальна структура та соціальна стратифікація»
(для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 054 «Соціологія» першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти)**

Ужгород – 2021

Афанасьєв Д.М. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни «Соціальна структура та соціальна стратифікація» (для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 054 «Соціологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти). Ужгород, ДВНЗ «УжНУ», 2021. 22 с.

Автор:

Афанасьєв Д.М., кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології та соціальної роботи ДВНЗ «УжНУ»

Рецензенти:

Варга Н.І., доктор соціологічних наук, доцент кафедри соціології та соціальної роботи ДВНЗ «УжНУ»;

Новосад К.Я., кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології та соціальної роботи ДВНЗ «УжНУ».

*Рекомендовано до друку:
засіданням кафедри соціології та соціальної роботи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол № 8 від 22.03.2021 р.)
методичною комісією факультету суспільних наук
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол №5 від 13.04.2021 р.)*

Зміст

Пояснювальна записка	4
Мета і завдання навчальної дисципліни	5
Програма навчальної дисципліни	6
Організація самостійної роботи	8
Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів навчання	8
Теми практичних завдань, індивідуальної та самостійної роботи студентів та завдання до них	11
Тестові завдання для самоконтролю	14
Питання до іспиту з дисципліни “Соціальна структура та соціальна стратифікація”	20
Рекомендовані джерела інформації	22

Пояснювальна записка

Ускладнення та урізноманітнення елементів соціальної структури, виникнення нових та вдосконалення існуючих соціальних взаємовідносин, багатоаспектне розшарування (стратифікація) соціуму потребує підготовки висококваліфікованих кадрів, які здатні застосовувати професійні знання і вміння при розв'язанні завдань сучасного соціального аналізу.

На нашу думку, в сучасних умовах розвитку суспільства впровадження нових підходів до професійного навчання майбутніх фахівців з соціології можливе на основі дотримання таких принципів інтеграції науки і соціальної практики: інтегрування різних знань і вмінь у системі навчальних дисциплін; врахування інтегрованого характеру сучасних суспільних відносин як у процесі навчання майбутнього фахівця, так і на завершальному етапі його професійної підготовки в умовах виробництва; застосування набутої системи знань та умінь в процесі розв'язання практичних виробничих завдань майбутніми фахівцями.

Молодим фахівцям в сучасних умовах потрібно не тільки “мати уявлення про майбутню професію” і “знати” визначене коло теоретичних знань з обраної спеціальності, але вони повинні “вміти” використовувати одержані знання в професійній діяльності, “володіти навичками” самостійної роботи, приймати управлінські рішення, здійснювати ефективний аналіз соціальної структури. Вивчення професійно-орієнтованих дисциплін здобувачами фахових знань має прищеплювати студентам навички культури здійснення соціологічних досліджень.

Навчальна дисципліна “Соціальна структура та соціальна стратифікація” є однією з перших у циклі професійних дисциплін. Вона є базовою фаховою дисципліною майбутніх фахівців з соціології, де вони знайомляться з соціальною структурою як частиною соціальної системи, яка, у свою чергу, має соціальний склад (комплект елементів, що утворюють структуру) та зв'язки, взаємозв'язки елементів, їхні місця, значення, роль, функції (тобто властивості).

Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою є формування та поглиблення знання студентів сучасних теорій та методологій дослідження структурних рис суспільства, розвиток наукового знання про емпіричні прояви соціальних структур та соціальні проблеми, з цим пов'язані, формування та розвиток навичок критичного мислення й аналізу емпіричних даних щодо структурних проявів сучасних суспільств.

Студенти мають опанувати відповідними першоджерелами, набути навичок їх критичного аналізу, ознайомитись з відповідними соціологічними теоріями та соціологічними методами вимірювання структурних параметрів суспільства, аналізувати емпіричні дані та робити аналітичні доповіді з зазначеної проблематики.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК03. Здатність працювати в команді.

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності спеціальності (СК)

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.

СК02. Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

СК10. Готовність до соціально-економічної, соціально-політичної діяльності, прогнозування економічних та політичних явищ в соціумі.

СК16. Здатність до соціологічної рефлексії стосовно теоретичних та прикладних аспектів здійснення соціальної роботи.

СК17. Здатність прогнозувати та вирішувати конфлікти ситуації на різних рівнях суспільних відносин.

Програма навчальної дисципліни *Зміст дисципліни за темами та модулями*

Модуль 1. Основні категорії соціальної структури суспільства

Тема 1. Соціальна структура суспільства: парадигми дослідження, категорії та поняття

Теорія соціальної структури як базова соціологічна теорія. Підходи до визначення соціальної структури суспільства (О.Заславська, П.Штомпка та інші). Широке та вузьке тлумачення соціальної структури.

Основні категорії теорії соціальної структури. Емерджентні властивості соціальної структури. Виміри соціальної структури. Взаємодія понять – «соціальна структура», «соціальна стратифікація», «соціальна диференціація», «соціальна спільнота» тощо. Види структур.

Основні методи дослідження соціальної структури суспільства. Дослідження соціальної структури українського суспільства.

Тема 2. Територіальна структура суспільства

Поняття фізичного простору. Типи поселенських структур. Територіальні соціальні утворення.

Функції територіальної структури. Історія формування поселенських структур в Україні: братство, громада, колгосп тощо. Соціологічний аналіз взаємодії на рівні «село-місто».

Способи формування територіальних структур: принцип самоорганізації, принцип командно-адміністративної вказівки.

Тема 3. Демографічна структура суспільства

Наука про народонаселення. Розвиток наукових уявлень про народонаселення. Закони демографічних змін. Демографічний вибух, «бейбі-бум». Депопуляція населення.

Народжуваність. Заходи стимуляції та обмеження народжуваності. Індикатори народжуваності. Смертність. Заходи з продовження тривалості життя. Індикатори смертності. Стативно-вікова піраміда. Шлюбність та розлучуваність. Міграція. Види міграції. Еміграція та імміграція. Індикатори міграції.

Переписи населення. Способи дослідження демографічної структури суспільства.

Тема 4. Етнічна структура суспільства

Виникнення етносів в історичному процесі. Етногенез. Спільне і відмінне в термінах «етнос» та «національність». Виникнення нації в історичному процесі.

Етнічна структура українського суспільства. Поняття «титульний етнос» та «національна меншина». Діаспора. Ірредента. Етнічність та релігійність. Проблеми взаємовідносин між етносами. Шовінізм. Ксенофобія. Сегрегація. Етноцид та геноцид. Гетто.

Етносоціологія. Методи та технології дослідження етнічної структури суспільства.

Тема 5. Професійна структура суспільства

Особливості економічної та професійної структури суспільства. Об'єктивні та суб'єктивні виміри економічної стратифікації. Економічна стратифікація та економічна ідентичність. Статусна диспозиція економічних груп. Позиціонування відповідно до економічного статусу.

Класифікація професійної структури населення за МОП. Професійна стратифікація і ринок праці. Зайнятість і безробіття. Професійна стратифікація і закон зміни праці. Професійна стратифікація і престиж. "Білі комірці". Професійна мобільність.

Суб'єкти соціально-трудова відносини. Роль держави в регулюванні соціально-трудова відносин. Найманий працівник, роботодавець та профспілки, їх взаємодія.

Модуль 2. Соціальна стратифікація суспільства

Тема 6. Конфліктний потенціал соціальної структури

Поняття конфлікту. Теорії конфлікту в науковому дискурсі. Розуміння конфлікту в теорії Л.Козера. Розуміння конфлікту в теорії К.Маркса. Розуміння конфлікту в теорії Р.Дарендорфа.

Ведення переговорів при розв'язанні конфліктів. Фази розв'язання конфліктів за Е. де Роком. Конфлікти політичної системи. Конфлікти економічної системи. Конфлікти культурної системи.

Тема 7. Сучасні тенденції змін соціальної структури

Вплив процесів глобалізації та плюралізації на соціальну структуру суспільства. Інтернет та соціальна структура суспільства.

Сучасні комунікативні процеси в соціальній структурі. Зміни ідентичності членів суспільства

Тема 8. Соціальна стратифікація суспільства

Соціальна стратифікація як спосіб диференційного аналізу суспільства. Соціальна стратифікація та соціальна диференціація. Основні ознаки соціальної стратифікації (Б.Барбер). Моделі соціальної стратифікації. Одномірна та багатомірна соціальні стратифікації. Основні системи стратифікації: рабовласницька, кастова, станова, класова. Інші типи стратифікаційних систем. Відкрита і закрита стратифікації.

Тема 9. Нерівності в сучасних суспільствах

Стратифікація і проблема нерівності у суспільстві. Стратифікація і класова структура як способи підтримання нерівності у суспільстві. Категорія "соціальної дії" в підходах до дослідження класової нерівності у суспільстві.

Економічна, культурна, інформаційна та соціальна нерівності. Причини та походження нерівності. Критерії вимірювання стратифікаційної нерівності. Стратифікаційний профіль. Профіль стратифікації.

Тема 10. Соціальна мобільність

Особливості класової стратифікації у сучасних суспільствах. Типологія класів (Л.Уорнер). Соціальний клас та соціальний прошарок. Проблема актуальності класового підходу. Проблема класу в сучасних соціологічних парадигмах. Середній клас. Бідність. Депривація. Типи депривації.

Маргінальність та “андерклас”. Підходи до дослідження класової свідомості: метод вивчення репутацій, суб’єктивний метод, вивчення образів класової структури.

Динаміка стратифікаційних процесів. Соціальна мобільність: види, типи і можливості. Правила вертикальної мобільності. Типи впливів на стратифікацію. Процеси досягнення статусу. Соціальні бар’єри.

Зміст концепцій рівності в суспільстві. Підходи до розуміння нерівності в суспільстві. Зміст законів соціальної нерівності (Закон Енгеля, Закон Швабе, Закон Райта). Функції нерівності за У.Муром та К.Девісом.

Організація самостійної роботи

З метою поглибленого вивчення матеріалу студентам пропонуються наступні види самостійної роботи:

1. Реферат (не більше 4 за семестр)

Обсяг – до 10 сторінок друкованих сторінок (шрифт Times New Roman, кегль - 14, міжрядковий інтервал - 5; всі поля по 2 см). Джерела, які використовуватиме студент, заздалегідь узгоджуються з викладачем.

3 бали за кожен реферат (але не більше 10 балів)

2. Письмовий аналіз стратифікаційних тенденцій сучасної України.

Робота передбачає самостійний пошук студентом українських соціологічних досліджень (Державного комітету статистики України та/або інших) та їх аналіз в контексті однієї зі стратифікаційних моделей. Тема обирається серед основних тем дисципліни (наприклад, інформаційна стратифікація, економічна стратифікація тощо). Робота подається у вигляді слайдової презентації, реферату або есе (на вибір студента). 10 балів

3. Опис соціальної структури населеного пункту.

Робота передбачає опис територіальної, демографічної, професійної, етнічної, конфесійної структури населеного пункту в якому проживає студент. Інформація має базуватись на перевірених інформаційних джерелах та може бути доповнена історичною довідкою про населений пункт. Робота подається у вигляді слайдової презентації або інших методів унаочнення. 10 балів

Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів навчання

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- екзамен;
- тести;
- наскрізні та командні проекти оцінки соціальної структури;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- презентації та виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Конкретні засоби діагностики та методи їх демонстрування визначаються

розробником (розробниками) робочої програми навчальної дисципліни.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усна доповідь, реферат

Форма модульного контролю: контрольна робота

Форма підсумкового семестрового контролю: екзамен

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5		
20	15	5	5	5	50	100

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	T10		
5	5	20	10	10	50	100

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	4	20	4	20
Письмове тестування при тематичному оцінюванні			1	5
Презентація	1	10	1	20
Реферат			1	5
Командний проєкт оцінки соціальної структури	1	20		
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота складається з трьох компонентів різної складності:

Перший компонент – тестові завдання. Студентові пропонується обрати один варіант відповіді з чотирьох, які будуть запропоновані в якості відповіді на тестові завдання. Кількість тестових завдань – 7-9 залежно від тематичного модулю. Тести охоплюють зміст лекційного матеріалу з тем модулю.

Другий компонент – задача. Студенту пропонується встановити відповідність між різними елементами структури. Завдання спрямоване на логічне мислення і охоплює зміст лекційного матеріалу з тем модулю.

Третій компонент – відкрите запитання. Студенту пропонується надати розгорнуту відповідь на запитання. Від студента вимагається відтворити отримані знання та надати рекомендації з покращення соціальних взаємозв'язків у соціумі з орієнтацією на соціальні ресурси.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Шкала оцінювання навчальних досягнень студентів:

Кількість балів	Оцінка	
	за шкалою	за національною шкалою
<u>90-100</u>	<u>A</u>	<u>Відмінно</u>
<u>82 - 89</u>	<u>B</u>	<u>Добре</u>
<u>75 - 81</u>	<u>C</u>	
<u>64 - 74</u>	<u>D</u>	<u>Задовільно (зараховано)</u>
<u>60-63</u>	<u>E</u>	
<u>35 - 59</u>	<u>FX</u>	<u>Незадовільно (не зараховано)</u>
<u>1 - 34</u>	<u>F</u>	

Оцінювання рівня знань студентів здійснюється на основі результатів поточного модульного і підсумкового контролю та іспиту (заліку).

Позитивна оцінка ставиться за умови, що студент набрав від 60 до 100 балів відповідно до шкали оцінювання знань.

Якщо студент набрав від 35 до 59 балів, то він складає іспит чи залік, які оцінюються до 25 балів.

Студент, який набрав від 0 до 34 балів, може подати на ім'я декана заяву на повторне вивчення дисципліни і скласти іспит чи залік.

Ліквідація академзаборгованості здійснюється у відповідності із встановленим Вченою радою ДВНЗ «Ужгородський національний університет» порядком.

Теми практичних завдань, індивідуальної та самостійної роботи студентів та завдання до них

Тема 1. Соціальна структура суспільства: парадигми дослідження, категорії та поняття

1. Вкажіть основні ідеї О.Заславської, П.Штомпки, П.Блау щодо аналізу соціальної структури.
2. Розкрийте концептуальний зміст емерджентних властивостей соціальної структури.
3. Охарактеризуйте ідеї та виміри соціальної структури за П.Штомпкою.
4. Опишіть методи дослідження соціальної структури суспільства та вкажіть найбільш відомі дослідження соціальної структури українського суспільства

Тема 2. Територіальна структура суспільства

1. Розкрийте зміст соціологічного тлумачення просторової організації соціуму. Відмінність між фізичним та соціальним простором.
2. Охарактеризуйте функції територіальної структури. Міський та сільський спосіб просторової організації соціуму.
3. Опишіть еволюцію способів формування територіальних структур (наприклад: принцип самоорганізації, принцип командно-адміністративної вказівки)
4. Наведіть приклади успішної децентралізації/централізації управління територіальною структурою соціуму.

Тема 3. Демографічна структура суспільства

1. Охарактеризуйте еволюцію наукових поглядів щодо демографічних процесів, формування законів демографічних змін (демографічний вибух, демографічний перехід та інші).
2. Опишіть способи дослідження демографічної структури (очні та заочні, суцільні та вибіркові)
3. Розкрийте соціологічний зміст демографічних процесів народжуваності, захворюваності, смертності, шлюбності, розлучуваності, міграції тощо.
4. Опишіть основні тенденції зміни демографічних процесів на базі всеукраїнських переписів населення.

Тема 4. Етнічна структура суспільства

1. Охарактеризуйте еволюцію наукових поглядів щодо місця етносів в соціальній структурі, соціологічних теорій етногенезу. Спільне і відмінне в термінах «етнос» та «національність». Виникнення нації в історичному процесі.
2. Опишіть класичні та сучасні методи та технології дослідження етнічної структури суспільства.

3. Вкажіть найбільш дискусійні питання взаємовідносин між етносами (наприклад відносини між титульною нацією та етнічними меншинами, функціонування діаспор, прояви ксенофобії, етноциду та геноциду тощо).
4. Охарактеризуйте міжетнічні відносини в Україні з 90-тих рр. ХХ ст.

Тема 5. Професійна структура суспільства

1. Особливості соціологічних поглядів на економічну та професійну структуру суспільства.
2. Охарактеризуйте статусно-рольові ознаки економічної стратифікації, позиціонування відповідно до економічного статусу.
3. Опишіть процеси економічної стратифікації: зайнятість та безробіття, професійна мобільність, професійна кар'єра .
4. Охарактеризуйте ринок праці в Україні.

Тема 6. Конфліктний потенціал соціальної структури

1. Охарактеризуйте конфліктологічну парадигму в соціології: класичні та сучасні підходи.
2. Основні етапи та моделі втручання при розв'язанні конфліктів соціальної структури.
3. Поняття конфлікту. Конфлікти політичної системи. Конфлікти економічної системи. Конфлікти культурної системи.

Тема 7. Сучасні тенденції змін соціальної структури

1. Опишіть вплив процесів глобалізації та плюралізації на соціальну структуру суспільства.
2. Розкрийте зміст сучасних комунікативних процесів в соціальній структурі.
3. Охарактеризуйте зміни ідентичності членів суспільства на прикладі української молоді.

Тема 8. Соціальна стратифікація суспільства

1. Розкрийте зміст концептуальних ознак соціальної стратифікації.
2. Опишіть моделі соціальної стратифікації: одномірна та багатомірна соціальні стратифікації.
3. Охарактеризуйте основні системи стратифікації: рабовласницька, кастова, станова, класова та інші типи стратифікаційних систем.
4. Основні тенденції стратифікаційних процесів в українському суспільстві.

Тема 9. Нерівності в сучасних суспільствах

1. Вкажіть соціологічні підходи до аналізу нерівності в соціумі.
2. Охарактеризуйте способи аналізу стратифікації і проблем нерівності у суспільстві.

3. Розкрийте зміст економічної, культурної, інформаційної та соціальної нерівності. Причини та походження нерівності.
4. Опишіть критерії вимірювання стратифікаційної нерівності. Профіль стратифікації.
5. Охарактеризуйте зміст концепцій рівності в суспільстві. Підходи до розуміння нерівності в суспільстві. Зміст законів соціальної нерівності (Закон Енгеля, Закон Швабе, Закон Райта). Функції нерівності за У.Муром та К.Девісом.

Тема 10. Соціальна мобільність

1. Надайте соціологічну характеристику соціальної мобільності: : види, типи і можливості.
2. Охарактеризуйте динаміку стратифікаційних процесів, горизонтальної та вертикальної соціальної мобільності.
3. Опишіть типи впливів на стратифікацію. Процеси досягнення статусу. Соціальні бар'єри.

Тестові завдання для самоконтролю

Завдання 1-го рівня

1. Т.Заславська виділяє ... підходи до розуміння соціальної структури
 - 1) Два
 - 2) Три
 - 3) Чотири
 - 4) П'ять
2. Яку ідею в розвитку соціальної структури не виділяє П.Штомпка
 - 1) Ідея регулярності, закономірностей
 - 2) Ідея детермінуючого, контролюючого впливу
 - 3) Ідея поглибленого, прихованого, фундаментального
 - 4) Ідея домінування соціальних мереж
3. Соціальну структуру характеризують ... як її комплексні елементи
 - 1) Фізичні елементи
 - 2) Біологічні істоти
 - 3) Емерджентні властивості
 - 4) Об'єктивні реальності
4. Якого виміру соціальної структури не існує
 - 1) Ідеальний вимір
 - 2) Інтеракційний вимір
 - 3) Інформаційний вимір
 - 4) Нормативний вимір
5. В Україні поява громад тісно пов'язане з виникненням ...
 - 1) Селищ
 - 2) Братств
 - 3) Церковних приходів
 - 4) Запорізької Січі
6. Розшифруйте аббревіатуру МОП
 - 1) Міжнародна організація професій
 - 2) Міжнародне об'єднання працівників
 - 3) Міжнародне об'єднання професій
 - 4) Міжнародна організація праці
7. В об'єднанні, заснованому на принципі самоорганізації ...
 - 1) Рішення приймаються тільки керівником
 - 2) Відбувається більш керовані явища і кращий перерозподіл ресурсів
 - 3) Зростає народжуваність і падає смертність
 - 4) Зростає прибутковість підприємств
8. Як дослівно з грецької перекладається назва «демографія»
 - 1) Народоопис
 - 2) Людиноопис
 - 3) Народовладдя
 - 4) Народне знання
9. Коефіцієнт народжуваності це...
 - 1) Кількість народжених на 1000 осіб

- 2) Кількість народжених в окремій країні за рік
 - 3) Сума народжених дітей жінками старше 18 років
 - 4) Різниця між кількістю народжених та померлих осіб
10. Середня очікувана тривалість життя в повних роках при врахуванні загальних тенденцій природного відтворення населення
- 1) Коефіцієнт тривалості життя
 - 2) Коефіцієнт доживання
 - 3) Середня тривалість життя
 - 4) Середній вік
11. Один з підходів до розуміння соціальної структури називається ... (за Т. Заславською)
- 1) Демографічний
 - 2) Філософський
 - 3) Міграційний
 - 4) Стратифікаційний
12. У вузькому розумінні під соціальною структурою розуміють лише...
- 1) Соціально-біологічну систему
 - 2) Соціально-психологічну систему
 - 3) Соціально-класову систему
 - 4) Соціально-демографічну систему
13. Які елементи не входять в емерджентні властивості
- 1) Чисельність структури
 - 2) Соціальні зв'язки
 - 3) Склад соціальної сукупності
 - 4) Логічні схеми
14. Велика група людей, яка має однаковий соціально-економічний статус у системі соціальної стратифікації
- 1) Соціальний інститут
 - 2) Соціальний статус
 - 3) Соціальний клас
 - 4) Соціальний організм
15. Група людей, які становлять більшість в межах певної території
- 1) Первинний етнос
 - 2) Титульний етнос
 - 3) Генеральна сукупність
 - 4) Еліта
16. Кількість безробітних, які не працювали більше як 12 місяців у процентному відношенні до загальної кількості безробітних
- 1) Рівень безробіття
 - 2) Тривалість безробіття
 - 3) Кількість безробіття
 - 4) Ринок безробіття
17. Переміщення осіб на певну територію через професійні причини
- 1) Професійна сегрегація
 - 2) Професійна активність

- 3) Трудова активність
 - 4) Трудова міграція
18. Який процес не відстежує демографія
- 1) Прибутковість
 - 2) Смертність
 - 3) Імміграцію
 - 4) Розлучуваність
19. Процес природного збільшення населення через живе народження
- 1) Народжуваність
 - 2) Коефіцієнт народжуваності
 - 3) Пологи
 - 4) Здатність жінки народити дитину
20. Процес переміщення людей з однієї території на іншу
- 1) Коефіцієнт міграції
 - 2) Міграція
 - 3) Подорож
 - 4) Перетин кордону
21. Якого виміру соціальної структури не існує
- 1) Ідеальний вимір
 - 2) Інтеракційний вимір
 - 3) Інформаційний вимір
 - 4) Нормативний вимір
22. В Україні поява громад тісно пов'язане з виникненням ...
- 1) Селищ
 - 2) Братств
 - 3) Церковних приходів
 - 4) Запорізької Січі
23. Розшифруйте аббревіатуру МОП
- 1) Міжнародна організація професій
 - 2) Міжнародне об'єднання працівників
 - 3) Міжнародне об'єднання професій
 - 4) Міжнародна організація праці
24. В системі координат П.Сорокіна, що описує соціальний всесвіт вісь X позначає
- 1) Вертикальну мобільність
 - 2) Горизонтальну мобільність
 - 3) Соціальну рівність
 - 4) Соціальну нерівність
25. На думку П.Сорокіна, великі цикли флуктуації повторюються кожні...
- 1) 5-10 років
 - 2) 20-40 років
 - 3) 40-60 років
 - 4) 80-100 років
26. Який з цих термінів відноситься до морально-політичних
- 1) Соціальні стратифікація

- 2) Соціальний клас
 - 3) Соціальна рівність
 - 4) Соціальна справедливість
27. Функціональна теорія К.Девіса та У.Мура не містить принципу:
- 1) Рівних можливостей
 - 2) Виживання найбільш пристосованих
 - 3) Рівності перед законом
 - 4) Трудової етики
28. Кількість безробітних, які не працювали більше як 12 місяців у процентному відношенні до загальної кількості безробітних
- 5) Рівень безробіття
 - 6) Тривалість безробіття
 - 7) Кількість безробіття
 - 8) Ринок безробіття
29. Переміщення осіб на певну територію через професійні причини
- 5) Професійна сегрегація
 - 6) Професійна активність
 - 7) Трудова активність
 - 8) Трудова міграція
30. Скільки є стадій вирішення конфлікту пропонує Е. де Рок?
- 1) 2
 - 2) 3
 - 3) 4
 - 4) 5
31. В системі координат П.Сорокіна, що описує соціальний всесвіт вісь Y позначає
- 1) Вертикальну мобільність
 - 2) Горизонтальну мобільність
 - 3) Соціальну рівність
 - 4) Соціальну нерівність
32. Кого вважають засновником конфліктологічної парадигми?
- 1) Е. Дюркгейм
 - 2) М. Вебер
 - 3) К. Маркс
 - 4) Т. Парсонс
33. «Чим нижче дохід, тим більша частка витрат повинна бути призначена для харчування».
- 1) Закон Маркса
 - 2) Закон Енгеля
 - 3) Закон Швабе
 - 4) Закон Райта
34. К.Девіс та У.Мур вважали, що найбільш важливими позиціями вважаються ті, для заповнення яких потрібні:
- 1) Високий дохід та культура поведінки

- 2) Статусна приналежність до певного класу та виконання визначених ролей
 - 3) Рівність можливостей та рівність результатів
 - 4) Унікальний таланти та довготривале навчання.
35. Хто не є суб'єктом соціально-трудових відносин
- 1) Пенсіонери
 - 2) Роботодавці
 - 3) Наймані працівники
 - 4) Професійні спілки

Завдання 2-го рівня

Вкажіть які з цих елементів входять в соціально-територіальну структуру

1) Молодь	11) Вчителі
2) Євреї	12) Селяни
3) Менеджери	13) Англійці
4) Громада	14) Професори
5) Українці	15) Діти
6) Пенсіонери	16) Містяни
7) Студенти	17) Жінки
8) Чоловіки	18) Угорці
9) Острів'яни	19) Горяни
10) Росіяни	20) Ремісники

Вкажіть які з цих елементів входять в соціально-демографічну структуру

1) Молодь	11) Вчителі
2) Євреї	12) Селяни
3) Менеджери	13) Англійці
4) Громада	14) Професори
5) Українці	15) Діти
6) Пенсіонери	16) Містяни
7) Студенти	17) Жінки
8) Чоловіки	18) Угорці
9) Острів'яни	19) Горяни
10) Росіяни	20) Ремісники

Вкажіть які з цих елементів входять в соціально-етнічну структуру

1) Молодь	11) Вчителі
2) Євреї	12) Селяни
3) Менеджери	13) Англійці
4) Громада	14) Професори
5) Українці	15) Діти
6) Пенсіонери	16) Містяни
7) Студенти	17) Жінки
8) Чоловіки	18) Угорці
9) Острів'яни	19) Горяни
10) Росіяни	20) Ремісники

Вкажіть які з цих елементів входять в соціально-професійну структуру

1) Молодь	11) Вчителі
2) Євреї	12) Селяни
3) Менеджери	13) Англійці
4) Громада	14) Професори
5) Українці	15) Діти
6) Пенсіонери	16) Містяни
7) Студенти	17) Жінки
8) Чоловіки	18) Угорці
9) Острів'яни	19) Горяни
10) Росіяни	20) Ремісники

Завдання 3-го рівня (описові)

Опишіть нормативний вимір соціальної структури

Розкрийте суть процесу народжуваності

Опишіть ідеальний вимір соціальної структури

Розкрийте суть процесу міграції

Опишіть інтеракційний вимір соціальної структури

Розкрийте суть процесу шлюбності та розлучуваності

Опишіть етапи розвитку територіальної структури в Україні

Розкрийте суть процесу смертності

Розкрийте суть процесу народжуваності

Охарактеризуйте конфліктний потенціал соціальної структури

Питання до іспиту з дисципліни “Соціальна структура та соціальна стратифікація”

1. Підходи до розуміння соціальної структури (Т.Заславська, П.Штомпка, П.Блау та інші)
2. Ідеї розвитку соціальної структури (за П.Штомпкою)
3. Широке та вузьке тлумачення соціальної структури
4. Емерджентні властивості як характеристики соціальної структури
5. Нормативний вимір соціальної структури
6. Ідеальний вимір соціальної структури
7. Інтеракційний вимір соціальної структури
8. Порівняйте поняття «соціальна структура», «соціальна диференціація» та «соціальний клас»
9. Основні методи дослідження соціальної структури суспільства.
10. Дослідження соціальної структури українського суспільства.
11. Територіальна структура суспільства
12. Етапи розвитку територіальної структури в Україні
13. Поняття «грумада» як організація територіальної структури суспільства
14. Принцип самоорганізації територіальних структур
15. Розкрийте зміст понять «соціальне коло» та «соціальна мережа»
16. Територіальні особливості структурного формування особистості.
17. Місто як середовище соціалізації людини.
18. Стратифікація в місті.
19. Сегрегація в сучасному місті.
20. Помешкання і "життєві шанси".
21. Джентрифікація.
22. Демографічна структура суспільства
23. Розкрийте суть процесу народжуваності
24. Розкрийте суть процесу смертності
25. Розкрийте суть процесу міграції
26. Основні поняття демографічної структури суспільства
27. Вік як принцип побудови соціальної структури суспільства.
28. Вік і здобуття статусу.
29. Вік і професійна діяльність.
30. Соціологія молоді та ювенологія.
31. Етнічна структура суспільства
32. Основні поняття етнічної структури населення
33. Розкрийте зміст поняття етнічність
34. Порівняйте поняття «титульний етнос» та «етнічна меншина»
35. Розкрийте суть понять «геноцид», «сегрегація», «гетто»
36. Професійна структура населення
37. Класифікація населення за критеріями МОП
38. Розкрийте суть зайнятості
39. Розкрийте суть безробіття
40. Розкрийте суть ринку праці

41. Порівняйте поняття «економічно активне» та «економічно неактивне» населення
42. Основні поняття професійної структури суспільства
43. Суб'єкти соціально-трудоких відносин
44. Економічна стратифікація.
45. "Домашня власність" і переструктурування класів.
46. Об'єктивні та суб'єктивні виміри економічної стратифікації.
47. Статусна диспозиція економічних груп.
48. Позичіонування відповідно до економічного статусу. Демонстративне споживання.
49. Професійна стратифікація і ринок праці.
50. Професійна мобільність.
51. Конфліктний потенціал структури суспільства
52. Фази розв'язання конфліктів за Е. де Роком
53. Підходи до розуміння соціальної стратифікації
54. Розуміння соціальної мобільності за П.Сорокіним
55. Порівняйте поняття «соціальна стратифікація» та «соціальна мобільність»
56. Динаміка стратифікаційних процесів.
57. Зміст концепцій рівності в суспільстві
58. Підходи до розуміння нерівності в суспільстві
59. Розкрийте зміст законів соціальної нерівності (Закон Енгеля, Закон Швабе, Закон Райта)
60. Функції нерівності за У.Муром та К.Девісом

Рекомендовані джерела інформації

1. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства. К., 2008.
2. Гіденс Е. Соціологія. К., 1999.
3. Куценко О.Д. Суспільство нерівних. Класовий аналіз нерівностей в сучасному суспільстві: Спроби західної соціології. Харків : Вид. центр Харк. ун-ту, 2000. 316 с.
4. Міжетнічна інтеграція: постановка проблеми в українському контексті: Навч. посібн. / В.Б.Євтух, В.П.Троцинський, Л.О.Аза. К., 2003.
5. Пилипенко В. Є. Економічна соціологія. Спеціальні та галузеві соціології. Київ. : Каравела, 2003. С. 16-45.
6. Практикум з соціології: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / За ред. В.М.Пічі. Львів, 2004.
7. Симончук, О. Динаміка соціально-класової структури у пострадянській Україні. *Українське суспільство. Двадцять років незалежності. Соціологічний моніторинг.* Т. 1. Аналітичні матеріали / за ред. В. Ворони, М. Шульги. Київ., 2011. С. 68–83.
8. Соціологічний моніторинг / за ред. В.Ворони, М.Шульги. Київ., 2006. С. 11–21.
9. Сірий Є.В. Соціологія: загальна теорія, історія розвитку, соціальні та галузеві теорії : Навч. посібн. К., 2004.
10. Структурні виміри сучасного суспільства: навч. посібн. / За ред. С.О.Макеєва. Київ, 2006. 272 с.
11. Українське суспільство 2016-2017. Динаміка соціальних змін/ За ред. В.Ворони, М.Шульги. К., 2018.
12. Черниш Н.Й. Соціологія. Курс лекцій. Львів, 2003
13. Чернецький Ю. Сучасний інституалізм як напрям соціологічного теоретизування. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 2003. № 2.